

het land, God betere het, welks zonen zich geroepen voelen om de groote beginselen van recht en menscheijkheid te dragen over de wereld en de vertrapte volkeren op te heffen uit hun slavernij. Ik zie dat groote Fransche volk nu den strijder voor recht en waarheid verguizen en den nek krommen onder de soldatenlaars. Ik begin te gelooven aan zijn zedelijke verdorvenheid en zijn diep ellendig verval; ik zoek — maar mijn oog vindt hem niet — naar den dictator, die redding kan brengen door deze verdwaasden andermaal te leeren wat *le régime du sabre* beteekent. Ik lach om hen die ooit hebben durven beweren, dat het beschaafde, hoogverlichte en vrij-republikeinsche Frankrijk zichzelf oneer aandeed door naar de vriendschap van Rusland te werven en ik beklag den Tsaar veeleer — die straft, vernietigt en pijnigt in massa, naar eigen wil, zonder de veinzerij van een grondwet en een parlement — dat hij zijn natie vernederen moet tot een verbond met een volk, dat door een woord redeloos gemaakt, door een uniform verblind wordt, en den moed missend om een misschien onschuldige zijn recht te geven, den moed vindt om zijn edelste geesten uit te stooten.

Een illusie te verliezen, maakt bitter. . . . Wat moet het lijden zijn van Zola!

23 Februari.

P. v. D.
